

Maar Wasmann werd door meer geboeid dan door mieren alleen. Door zijn studie en door wat hij zag aan vormenrijkdom en "aanpassingen" van "mieren-gasten" kon hij niet anders dan concluderen dat wat hij zag, ontstaan moest zijn door natuurlijke selectie. Als Jezuïet aanvaardde hij de evolutietheorie! Maar voor de mens maakte hij een uitzondering. De mens was als zodanig geschapen.....

PROFESSOR BUYTENDIJK

Frits Buytendijk was enig kind in een protestants gezin. Al op jonge leeftijd verzamelde hij planten, kevers en vlinders.

Na zijn opleiding tot arts was Buytendijk van 1914 tot 1925 werkzaam bij de Vrije Universiteit in Amsterdam, eerst als lector, later als hoogleraar. In 1925 volgde een benoeming als hoogleraar in Groningen. Hij was de auteur van het eerste Nederlandstalige leerboek algemene fysiologie voor studenten geneeskunde.

Professor F.J.J. Buytendijk geldt als de

grondlegger van de fenomenologische antropologie in Nederland.

Al vroeg raakte hij geïnteresseerd in het probleem betreffende de verhouding tussen "rede" en "openbaring", in gereformeerde kringen toegespitst op de vraag of de slang in het bijbelboek Genesis echt gesproken had.

In zijn inaugurale rede ("Oude problemen in de moderne biologie") verwees Buytendijk naar een publicatie van Wasmann uit 1919: "Die moderne Biologie und die Entwicklungstheorie". In 1920 ontmoetten zij elkaar voor het eerst, toen Wasmann een gastcollege ("met lichtbeelden") kwam geven in de collegezaal van Buytendijks laboratorium in de Valeriuskliniek. Later bezocht Buytendijk Wasmann in Valkenburg. Buytendijks "mierenboekje" ("De wijsheid der mieren", 1922) kwam mede tot stand naar aanleiding van de discussie die zij voerden. Later zou Wasmann de Duitse bewerking ("Die Weisheit der Ameisen", 1925) verzorgen.

De ziel van de mens

Buytendijk verschildte met Wasmann van mening over de vraag naar het

ontstaan van de menselijke ziel. Wasmann was van mening dat hiervoor een bijzondere scheppingsdaad van God nodig was, hetgeen door Buytendijk werd ontkend.

Beiden hebben echter een belangrijke bijdrage geleverd aan het bespreekbaar maken van de evolutietheorie binnen de kerken.

Mier en slang

Bij de expositie is een boekje uitgegeven onder de titel "Mier en Slang". In dit boekje, van de hand van Henk Struyker Boudier van de faculteit der Wijsbegeerte te Nijmegen, wordt de correspondentie en discussie over evolutie tussen Wasmann en Buytendijk beschreven en toegelicht. Ook wordt geprobeerd aan de hand van die correspondentie de vraag te beantwoorden of de problematiek van het ontstaan der soorten ook in onze tijd, waarin juist het einde van veel soorten nabij is, nog actueel is.

Het boekje is verkrijgbaar bij het Natuurhistorisch Museum Maastricht. De Bosquetplein 6-7, 6211 KJ Maastricht.

DOUWE TH. DE GRAAF

BOEKBESPREKING

OERMENSEN IN NEDERLAND; DE ARCHEOLOGIE VAN DE OUDE STEENTIJD

W. ROEBROEKS, 1990. Meulenhoff Nederland bv, Amsterdam. 120 p, ill., lit. opg., reg. Prijs: f 29,50.

KLIMAAT EN LANDSCHAP IN DE OUDE STEENTIJD

TH. VAN DER KOLFSCHOTEN 1990. Natuurhistorisch Museum Maastricht, Maastricht. 28 p., ill., lit. opg. Prijs: f 2,50. Alleen verkrijgbaar bij het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Door een aantal recente opgravingen zijn de inzichten over de eerste bewoners van Noordwest-Europa, hun samenlevingen en het toenmalige landschap radicaal veranderd.

Van groot belang hierbij waren de resultaten van de opgravingen in de groeve Belvédère op het Cabergterras bij Maastricht. Aan deze opgravingen zijn nog tot 20 januari twee exposities gewijd in het Bonnefantenmuseum en het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Naar aanleiding van deze tentoonstelling zijn bovenstaande boekjes uitgegeven.

Het onderzoek in de groeve Belvédère is uitgebreid beschreven in hoofdstuk 7 van het boek "Oermensen in Nederland". De ge-

schiedenis van het onderzoek, de werkwijze, de vondsten, het "denkwerk" en de uiteindelijke conclusies worden helder beschreven. Duidelijk blijkt dat de opgravingen van de laatste tien jaar resultaten opleverden die niet onder doen voor de andere spraakmakende opgravingen in Noordwest-Europa. De vondsten worden, doordat het boek meer beschrijft dan de opgraving bij Maastricht, geplaatst in het grote verhaal van de evolutie van de mens, een verhaal dat miljoenen jaren geleden begon in Oost-Afrika. Zo wordt de "ontdekking" van de "oermensch" op beknopte maar boeiende wijze beschreven in het tweede hoofdstuk. Uiteraard krijgen de vondsten in Afrika ook aandacht (hoofdstuk 3). Origineel van opzet is het vierde hoofdstuk dat onder de titel "vertaalproblemen" ingaat op de problemen bij het interpreteren van vondsten uit geheel verschillende gebieden. Het laatste hoofdstuk ("Waar komen wij vandaan?") levert weliswaar geen antwoord op alle opgeroepen vragen maar schetst wel nog eens hoe boeiend archeologie kan zijn. En daarmee is (overigens ook in de voorgaande hoofdstukken) de auteur er zeker in geslaagd een van zijn doelstellingen te bereiken: het geven van een boeiend beeld van de geschiedenis van onze voorouders.

Het klimaat en landschap uit de tijd waarin deze Belvédère-mensen leefden staan centraal in het boekje van Van Kolfschoten. Veranderingen in het klimaat vormen daarbij lo-

gischerwijze de leidraad. Immers, het grootste deel van de afzettingen in de groeve Belvédère is afgezet tijdens het Pleistocene, een periode uit de geschiedenis die wordt gekenmerkt door enorme klimaatsveranderingen. De gevolgen voor het landschap, voor flora en fauna worden beknopt maar (of juist daardoor) op een voor iedereen begrijpelijke wijze beschreven. Uiteraard wordt daarbij ook ingegaan op de terrasvorming en meer in het bijzonder het Cabergterras. Na een korte uiteenzetting over de wijze waarop het paleontologisch onderzoek werd verricht, wordt ingegaan op de vondsten uit de grindlaag (Mammooten, Paarden, Edelherten en Wolharige neushoorns), de zandlaag (Hamsters, Grondbeekhoorns, Fluithazen, Lemmingen, Driekleurige muizen en Steppeneushoorns en Fluithazen) en fijnzandige en lemige afzettingen waarin de resten van menselijke bewoning zijn aangetroffen. Kort en bondig wordt beschreven welke conclusies uit de vondsten kunnen worden getrokken voor wat betreft klimaat en landschap.

Beide boekjes geven samen niet alleen een goed beeld van de opgravingen in de groeve Belvédère maar vooral ook van de moderne archeologie en paleontologie. Beide de moeite waard, ook als u de exposities niet kunt bezoeken. Dat laatste zou natuurlijk jammer zijn omdat daar te zien is, waar de auteurs het over hebben.

DOUWE TH. DE GRAAF